

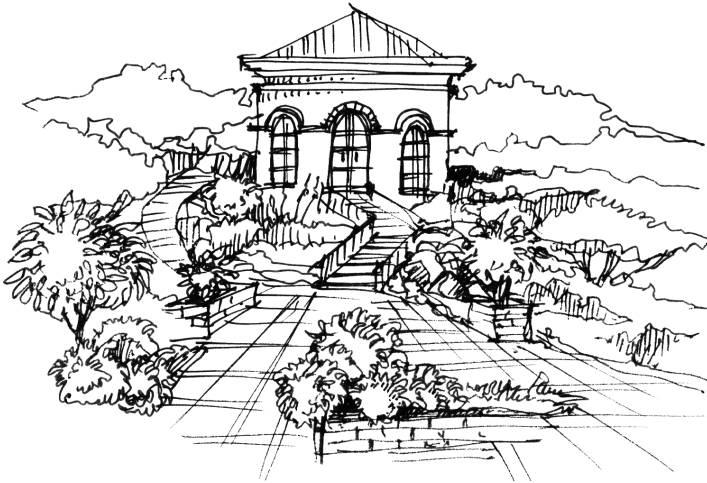
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЛАНДШАФТНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ДИЗАЙН

Частина 2

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних та самостійних робіт для здобувачів спеціальності
«Садово-паркове господарство» першого (бакалаврського) рівня

ОДЕСА
Видавець С. Л. Назарчук
2026

УДК 712(076)
Л222

Укладачі:

А. О. Кадуріна, кандидат архітектури, доцент кафедри ботаніки, фізіології рослин та садово-паркового господарства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Ю. С. Назарчук, кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки, фізіології рослин та садово-паркового господарства Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Л. В. Левчук, кандидат біологічних наук, директор Ботанічного саду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

О. Л. Моргун, кандидат архітектури, доцент кафедри морського та цивільного будівництва і архітектури Одеського національного морського університету.

*Рекомендовано до друку вченою радою
біологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 9 від 28 травня 2026 р.*

Л222 **Ландшафтне** проєктування та дизайн : метод. рек. до практ. та самост. робіт для здобувачів спец. «Садово-паркове господарство» першого (бакалавр.) рівня / уклад.: А. О. Кадуріна, Ю. С. Назарчук. Одеса : Видавець С. Л. Назарчук, 2026. Ч. 2. 56 с.

Методичне видання до практичних та самостійних робіт для здобувачів спеціальності «Садово-паркове господарство» першого (бакалаврського) рівня «Ландшафтне проєктування та дизайн» містить основні поняття і послідовність проєктування ландшафтних об'єктів, обраних студентом. Це може бути: присадибна ділянка, оформлення території перед громадською будівлею, сад на даху, фрагмент парку і т.д. Передбачається детальне пророблення всіх стадій проєктування з оформленням альбому спеціалізованих креслень.

УДК 712(076)

ЗМІСТ

Вступна частина	4
Практичне заняття №11	
Дизайн топіаріїв в саду	5
Практичне заняття №12	
Проектування квітників в саду	9
Практичне заняття №13	
Створення освітлення саду	14
Практичне заняття №14	
Дизайн саду каменів	18
Практичне заняття №15	
Проектування водойми	22
Практичне заняття №16	
Дизайн саду на даху	27
Практичне заняття №17	
Дизайн зимового саду	32
Практичне заняття №18	
Проектування дитячого майданчика	36
Практичне заняття №19	
Проектування спортивного майданчика	42
Практичне заняття №20	
Проектування зони відпочинку з розробкою дизайну елементів саду	45
Обсяг альбому робіт	52
Список рекомендованої літератури	53

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Методичні рекомендації виконані відповідно до діючої програми по дисципліні «**Ландшафтне проектування та дизайн**». У методичних вказівках розглядаються особливості композиційного рішення і предметного наповнення міського середовища. Вивчаються варіанти архітектурно-художньої подачі та об'ємного моделювання, як засобу «проміжного» етапу моделювання гармонічного архітектурного середовища. Розглядаються особливості благоустрою: міксбордерів, рокаріїв, озеленення дитячих та спортивних майданчиків, зимових садів та садів на дахах, водного та нічного саду та ін. Вивчаються різні види обладнання та озеленення садів та парків. Передбачається проробка об'єктів на стадії ескізного проектування з оформленням альбому креслень і малюнків.

Мета дисципліни «Ландшафтне проектування та дизайн» полягає у знайомстві з основними етапами й особливостями проектування ландшафтного об'єкта.

Завдання:

- вивчити основні принципи організації міського середовища;
- виділити композиційні основи проектування територій, що благоустроюються;
- ознайомитися зі складом і особливостями предметного наповнення міського середовища;
- вивчити різні види озеленення та обладнання садів та парків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати:*

- типологічну структуру об'єктів міського середовища;
- основні напрямки в сучасному ландшафтному дизайні;
- стильові особливості проектування об'єктів садово-паркового мистецтва;
- засоби проектування та часової трансформації просторового середовища;
- сучасні технології та матеріали в ландшафтному дизайні;
- композиційні основи проектування міського середовища;
- колористичні основи організації архітектурно-ландшафтних об'єктів;
- ергономічні особливості проектування елементів обладнання міського середовища;

- основи методичного забезпечення проєктної діяльності ландшафтного дизайнера;
- основні принципи благоустрою міського середовища;
- композиційні прийоми оформлення міського середовища;
- особливості проєктування ландшафтних елементів;
- принципи формування благоустрою різних типів ландшафтних об'єктів;
- характеристики предметного наповнення міського середовищ.

вміти:

- створювати всі спеціалізовані ландшафтні креслунки;
- розробляти дизайн всіх елементів саду (водний, нічний сад, сад каменів, рокарії, альпінарії, дитячі майданчики, спортивні майданчики, малі форми, павільйони, перголи, квітники, сад на даху, зимовий сад та ін.).

Практичне заняття №11

ДИЗАЙН ТОПІАРІЇВ В САДУ

Мета: Навчитися проєктувати композицію з топіаріями на ділянці.

Питання для підготовки:

1. Види топіаріїв.
2. Класичні форми топіаріїв.
3. Інструментарій топіарного мистецтва.
4. Вибір рослин для топіаріїв.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Обрати місце на ділянці для композиції з топіаріями.
- Створити проєкт топіарної композиції на рівні генплану, розгортки та вісти.

Теоретичні відомості

Топіарне мистецтво в садах та парках

Топіарне мистецтво (від лат. *topiarius* — садівник) — мистецтво фігурної стрижки дерев або чагарників з дрібною фактурою крони у вигляді геометричних, фантастичних або природних форм.

Топіарне мистецтво використовується для створення: зелених стін, окремих фігурних топіаріїв, бордюрів, живоплотів та шпалер (рис. 21). Стійка форма створюється довгий час. Обираються рослини з: дрібним листям, повільно зростаючі, з максимальним числом бруньок на стовбурі.

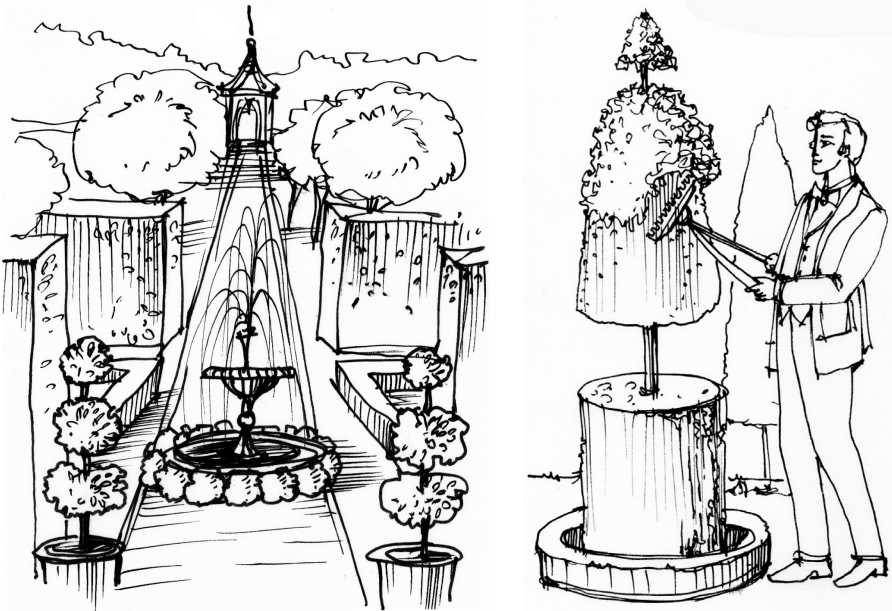

Рис. 21. Топіарне мистецтво в садах

Для топіарної стрижки листяних рослин використовується більше, ніж хвойних: самшит вічнозелений (*Buxus sempervirens*), бірючина звичайна (*Ligustrum vulgare*), спіреї (*Spiraea*), сніжногідник (*Symphoricarpos*), кизильники (*Cotoneaster*), магонія падуболиста (*Mahonia aquifolium*), деякі види бруслини (*Euonymus*), барбариси (*Berberis*), глоди (*Crataegus*) та ін.

Рослини потрібно заздалегідь підбирати з урахуванням бажаної форми. Для щільних (куб, кулька) добре підійде самшит (*Buxus sempervirens*), а для високих форм (конус, спіраль) — тис (*Taxus*). При виборі рослин необхідно керуватися деякими правилами: мати на увазі висоту рослини, підбирати певний розмір листя і знати вимоги рослин до світла, ґрунту та вологи.

Живоплоти по висоті діляться на три групи: бордюри (до 1 метра), власне живоплоти (1–2 метра) і живі стіни (понад 3 м). Бордюри створюються з невисоких чагарників, огорожі — з середніх і високих, зелені стіни — з високих чагарників і дерев. Огорожі можуть бути однорядними, дворядними, трирядними. Відстань між рослинами в огорожі залежить від габаритів самих рослин і буває від 0,2 до 1,2 метрів, а між рядами — від 0,3 до 1 метра.

Практична частина

Розробити дизайн фрагменту саду з використанням елементів топіарного мистецтва (рис. 22).

Завдання для самостійної роботи

За темою «Топіарне мистецтво в садах та парках» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:

<https://www.youtube.com/watch?v=EGPacbYjP04>

<https://www.youtube.com/watch?v=1CUzBnT42Fo>

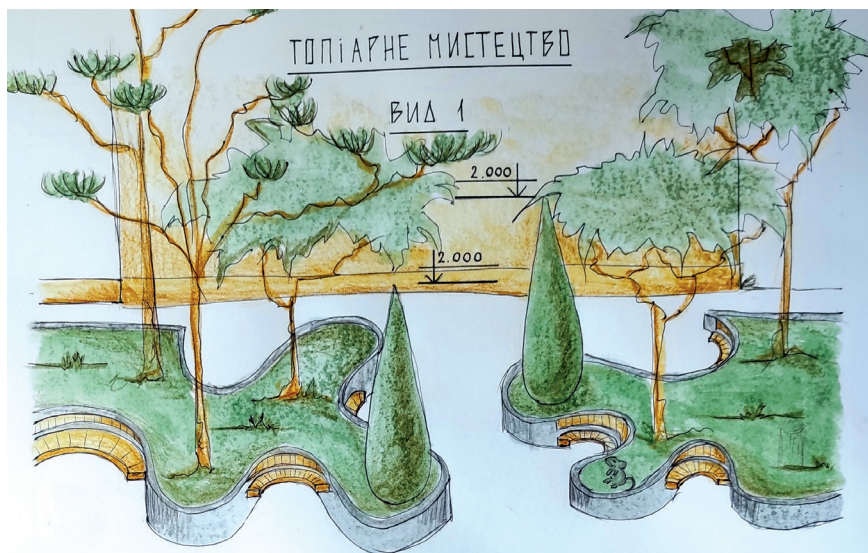
Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

Питання для обговорення та контролю

1. Чим відрізняються класичні топіарії від топіаріїв в каркасі?
2. Якими властивостями повинні володіти рослини для фігурної стрижки?
3. Як часто можна робити стрижку топіаріїв?
4. Через який час після пересадки можна підстригати топіарій?
5. Які рослини краще використовувати для топіарного мистецтва?

Рекомендована література

1. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 2. Ландшафтний дизайн / уклад.: О. Л. Моргун, А. О. Кадуріна, Ю. С. Назарчук. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 220 с.
2. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів : «Новий Світ — 2000», 2017. 521 с.
3. Шляхта Я. М. Топіарне мистецтво та живоплоти : [навч. посіб.]. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. 119 с.

ФРАГМЕНТ ГЕНПЛАНУ М 1:100

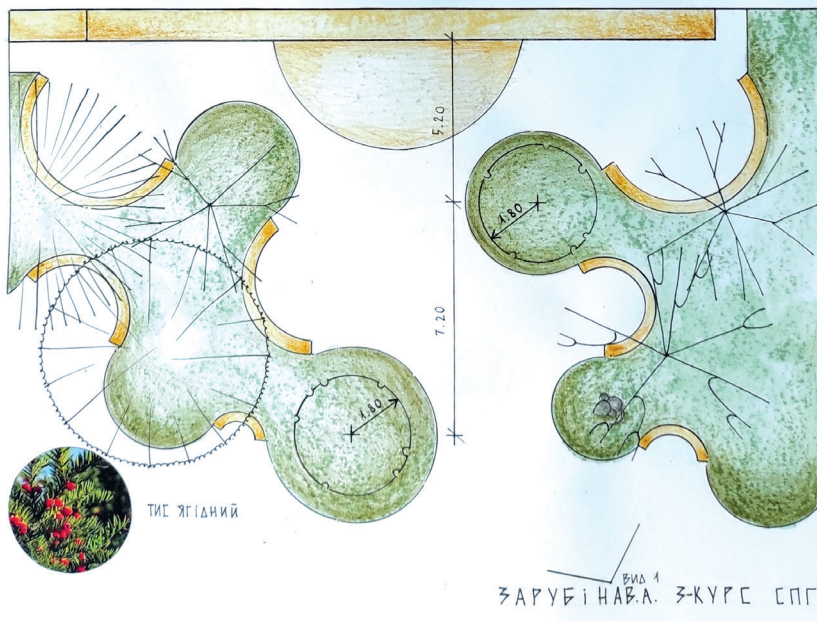

Рис. 22. Топіарне мистецтво. Приклад студентських робіт

Практичне заняття №12

ПРОЄКТУВАННЯ КВІТНИКІВ В САДУ

Мета: навчитися створювати різні види квітників на садово-парковому об'єкті.

Питання для підготовки:

1. Види квітників.
2. Клумби та міксбордери.
3. Композиція та висоти в квітнику.
4. Колористичні особливості квітників.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Навчитися створювати проекти квітників.
- Розробити гармонійні колористичні рішення квітників.
- Здійснити підбір рослин для квітників з урахуванням всіх чинників.

Теоретичні відомості

Створення різних типів квітників.

Елементи квіткового оформлення саду

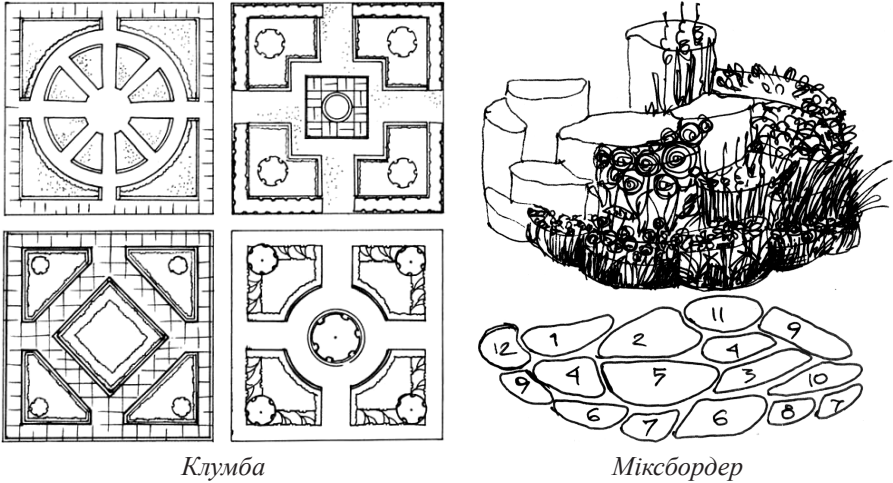
Квіткове оформлення дозволяє підкреслити архітектурні достоїнства і особливості споруд, замаскувати недоліки і створити настрій для комфортного відпочинку. **Квітник** — це різний за розміром і конфігурацією ділянку землі, оформлений квітами. Існують наступні види квітників (*рис. 23*):

Клумба — це декоративна композиція геометричної форми, найчастіше з плоскою поверхнею, в якій комбінують різні декоративні рослини або використовують всього один вид рослин.

Міксбордер — це пейзажний варіант квітників з багаторічників. Міксбордер може обрамляти газон, зону відпочинку, стіни будівель та водойм. Його форма не обмежується строгими контурами.

Квітниковий бордюр — вузька низька смуга з щільно посаджених рослин, які утворюють суцільну пишну стрічку, своєрідна декоративна рамка або облямівка для доріжок, газонів, галявин та інших декоративних об'єктів.

Рабатки — квітники-смуги регулярного стилю. Довжина рабатов визначається тільки поставленою метою, а ось ширина обмежена: рабатками називають смуги шириною до 2-х м. Рабатки розбивають уздовж доріжки, огорож та парканів або стін будинку.

Клумба

Міксбордер

Рис. 23. Квітники

До функціональних різновидів квітників належать:

Водний квітник — композиції, створені на берегах водних об'єктів або на сирих ґрунтах, створені за допомогою вологолюбних садових і водних рослин, що імітують або обіграють водну і прибережну рослинність.

Декоративні городи або клумби-грядки — композиції, в яких змішують корисні рослини, овочі і трави з декоративними культурами. Вони відрізняються високою декоративністю та найчастіше симетрією.

Рокарії — композиції, що імітують гірські пейзажі і вихід кам'янистих порід, створені за допомогою субальпійських, альпійських рослин і літофітів, або рослин, які ростуть в подібних умовах.

Палісадники — композиції, розташовані між будинком і зовнішнім кордоном ділянки, що представляють стиль оформлення саду в цілому.

Розарії, ірідарії, сирінгарії та ін. — квітники, створені для розкриття краси одного виду рослин, колекцію сортів.

Узлісся — квітники, які заповнюють простір між чагарниками і деревними, створюють декоративний фон і підкреслюють красу великих дерев.

Практична частина

Розробити креслюнок квітника (рис. 24). Можна зробити сумісний проект квітників та топіаріїв (рис. 25).

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Створення різних типів квітників. Елементи квіткового оформлення саду» законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=e3vO4v-HiC0>
<https://www.youtube.com/watch?v=4G5SNMinHsE>
<https://www.youtube.com/watch?v=DkFUIOcc2fM>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати асортимент квітів з урахуванням часу квітіння, кольору, висоти рослин, необхідним типом ґрунтів та ін. Обрати для квітників необхідний куточок обраної ділянки.

Питання для обговорення та контролю

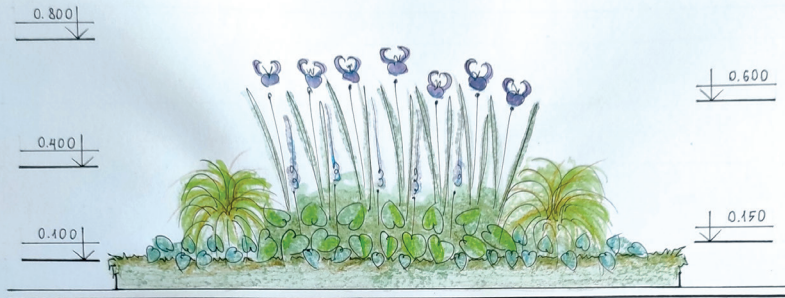
1. Які види квітників ви знаєте?
2. Чим міксбортер принципово відрізняється від клумби?
3. Які гармонійні колористичні сполучення кольорів ви можете назвати? Оберіть до них квіти.
4. Розкажіть про правила композиційного розподілення висот в квітнику.

Рекомендована література

1. Edwards J., Mikolajski A. Garden techniques and garden plants : Anness Publishing, 2012. 512 p.
2. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 2. Ландшафтний дизайн / уклад.: О. Л. Моргун, А. О. Кадурина, Ю. С. Назарчук. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 220 с.
3. Крижановська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну. Підручник. Київ : «Ліра — К», 2014. 233 с.

КВІТНИКИ

ВІД 2

ФРАГМЕНТИ ГЕНПЛАНУ М 1:100

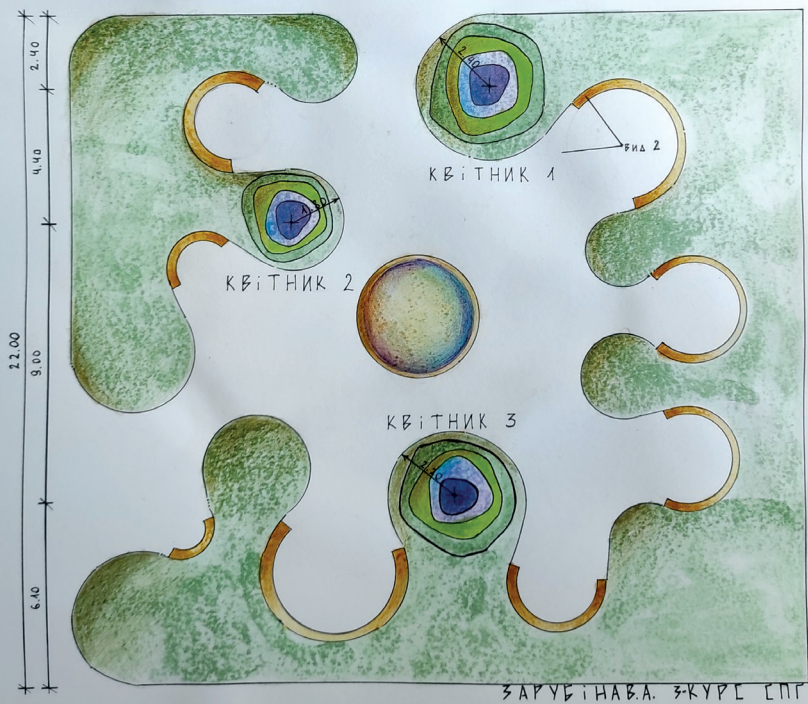

Рис. 24. Проект квітника. Приклад студентської роботи

Практичне заняття №13

СТВОРЕННЯ ОСВІТЛЕННЯ САДУ

Мета: навчитися робити план освітлення ділянки.

Питання для підготовки:

1. Ступені захисту світильників.
2. Види світильників в саду.
3. Місця розташування світильників на садово-парковому об'єкті.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Вивчити та обрати види світильників для обраної ділянки.
- Розрахувати ступінь захисту світильників за показниками «І» та «Р».

Теоретичні відомості

Нічний сад. Види освітлення саду

В основі добре спроектованої системи освітлення повинно лежати композиційне рішення, а має бути невід'ємною частиною загальної композиції. Увага потрібно приділити вибору дизайну самого світильника, його довговічності, надійності, зручності експлуатації та обслуговування.

Кожен з видів освітлення використовується в конкретних зонах ділянки і вимагає застосування світильників певного типу. **Основними типами світильників** є: вінчаючі світильники, торшери, ліхтарі, консольні світильники, вбудовані точкові світильники, боларди, контурне підсвічування і прожектори (рис. 2б).

Для загального освітлення характерне використання світильників, які встановлюють уздовж доріжок, у майданчиків відпочинку. За допомогою маркувального освітлення найчастіше позначають кордони автомобільних або садових доріжок, напрямок руху. Для цих цілей можна використовувати і бруківку, що світиться, оптоволоконно, споти, і вуличні автономні світильники, забезпечені сонячною батареєю.

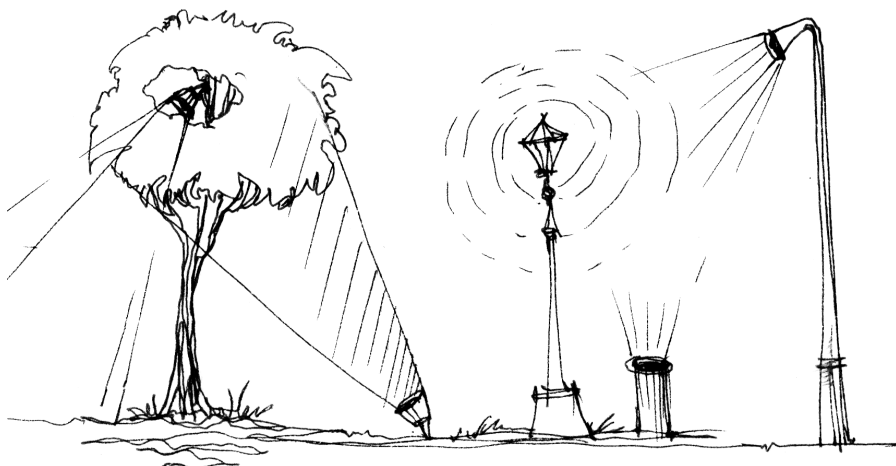
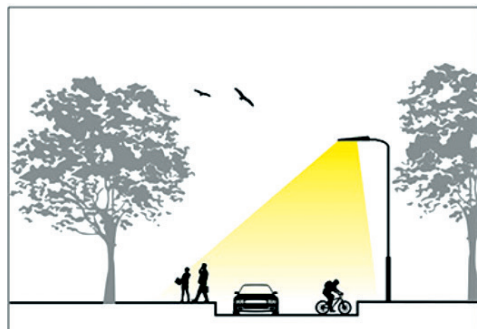

Рис. 26. Типи світильників та прийоми освітлення саду

Підсвічування саду в ідеалі влаштовують в різних режимах: сутінковому, нічному, святковому і сезонному. Для виявлення ступеню безпеки для людини та захисту світильника від повітряного оточуючого середовища (пилу та води) прийнято міжнародний норматив **International Protect (IP)**, де «I» — захист від пилу, а «P» — захист від вологи. Для грамотного підбору світильників необхідно визначитися з обома показниками:

«I» — захист від пилу:

1–4 — захист від твердих частинок діаметром 1–12,5 мм;

5 — захист від крупної пилу;

6 — пилонепроникний захист.

«Р» — захист від води:

- 2 — захист від капель,
- 3 — захист від бризків,
- 4 — захист від кроплення,
- 5 — захист від струменів,
- 6 — захист від сильних водяних струменів,
- 7 — захист при тимчасовому занурення у воду,
- 8 — захист при тривалому зануренні у воду.

Наприклад:

IP 44 — низькі світильники, які можна встановлювати уздовж доріжок;

IP 23 — для ліхтарів висотою більш 2-х метрів для освітлення великих просторів саду;

IP 67 — для світильників, що вбудовуються у дорожнє покриття або ґрунт;

IP 68 — світильники, що вбудовані в стінки басейнів.

Джерелами світла можуть служити: лампи розжарювання, ртутні, натрієві, люмінесцентні, галогенні, металогалогенні лампи, світлодіоди, оптоволоконні світловоди. Найчастіше в садах та парках потребують освітлення: алеї, тераси, красиві дерева, водні пристрої та квітники.

Практична частина

Розробити схему освітлення саду з підбором необхідних світильників за параметрами IP (рис. 27).

Завдання для самостійної роботи

За темою «Нічний сад. Види освітлення саду» переглянути та законспектувати відеоматеріал:

<https://www.youtube.com/watch?v=yv4ds4S-jKE>

<https://www.youtube.com/watch?v=JczZj1XBk30>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

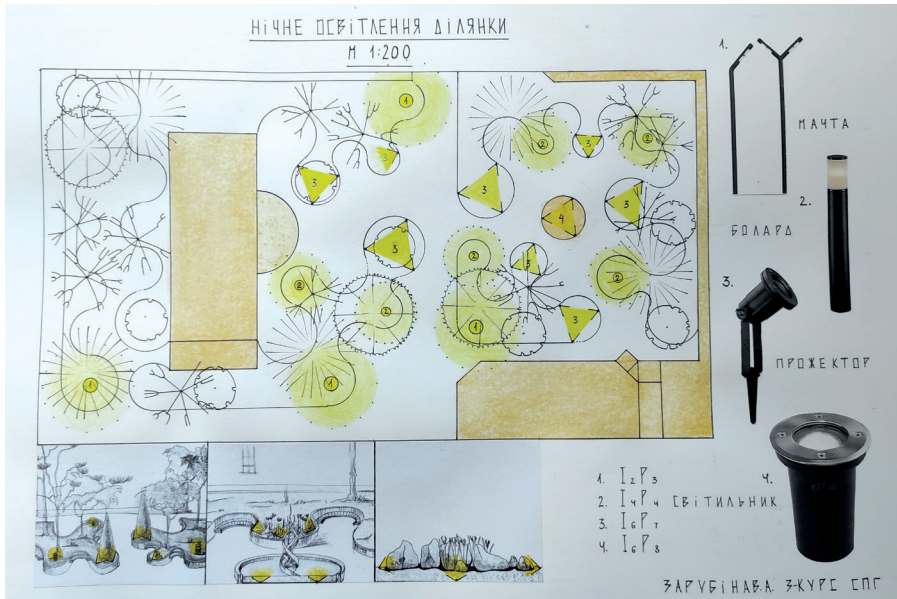

Рис. 27. Освітлення саду. Приклад студентської роботи

Питання для обговорення та контролю

1. Що показує показник захисту світильників «I»?
2. За що відповідає показник захисту світильників «P»?
3. Чим боларди відрізняються від ліхтарів?
4. Яку ступінь захисту повинні мати світильники на стінках басейну?
5. Які світильники використовуються для освітлення доріжок, фасадів будівель?
6. Які прийоми освітлення дерев ви знаєте?

Рекомендована література

1. Lennox Moyer J. The Art of Landscape Lighting: A Designer's Companion : Routledge, Taylor & Francis Group, 2022. 348 p.
2. Алексеенко М. В. Ландшафтна архітектура. Курс лекцій. Іллінці: ІДАК, 2016. 62 с.

Практичне заняття №14

ДИЗАЙН САДУ КАМЕНІВ

Мета: вивчити особливості створення садів каменів.

Питання для підготовки:

1. Типи садів каменів.
2. Асортимент рослин для рокаріїв та альпінаріїв.
3. Принципи влаштування кам'янистих горок.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Створити схему розстановки каменів в рокарії (альпінарії).
- Підібрати асортимент рослин.
- Розробити вісти.

Теоретичні відомості

Сад каменів. Рокарії, альпінарії, сади сухого ландшафту

Усі сади каменів можна розділити на чотири принципові групи:

- **Символічні сади** (горбисті сади та рокарії), які відображають символіку китайських садів та японських садів сухого ландшафту.
- **Аналогічні сади** (гірський сад та альпінарій), які відтворюють в зменшеному масштабі природні умови гірського ландшафту і альпійських лугів.
- **Частковий сад** (скельний сад), який зображає зменшений фрагмент гір.
- **Декоративний гірський ландшафт** (кам'янистий сад і рокарій), в яких використані камені і рослини, не переслідують колекційної мети, як в альпінарії і мають більш широкий асортимент рослин. Рокарій близький до кам'янистому саду, але його вирішено в більш регулярному вигляді.

Сади каменів повинні вписуватися в ландшафт з максимальною органічністю, що забезпечується правильним підбором рослин і каменів, а також плавністю переходу від рокарію до інших садових об'єктів. В якості

рослин можна вибрати ґрунтовкривні багаторічники, папороті, трави, хвойні та листяні чагарники і низькорослі дерева, злаки й цибулинні (рис. 28).

Рис. 28. Рокарій

Якщо до рокарію обираються, наприклад, листяні та хвойні рослини, вони повинні бути суперкарликами. Це можуть бути: калина звичайна ‘Nanum’ (*Viburnum opulus* ‘Nanum’), низькорослі та ґрунтовкривні ялівці (*Juniperus*) різних видів та сортів, гірські сосни сортів ‘Pumilio’, ‘Gnom’, ‘Winter Gold’ (*Pinus mugo* ‘Pumilio’, ‘Gnom’, ‘Winter Gold’) та інших, низькорослі культивари ялини сизої (*Picea glauca*), бальзамічна ялиця ‘Nana’ (*Abies balsamea* ‘Nana’), культивари перстачу чагарникового (*Dasiphora fruticosa*), низькорослі культивари барбарису Тунберга (*Berberis thunbergii*) та ін. Вибір багаторічних рослин для альпінарію можна зупинити на таких рослинах, як: армерія (*Armeria*), примули (*Primula*), сорти шилоподібного флоксу (*Phlox subulata*), культивари чебрецю (*Thymus*), очитку (*Sedum*) молодила (*Sempervivum*), ломикаменю (*Saxifraga*) та ін. Також можна обрати дрібнолуковичні рослини: сцилли (проліски) (*Scilla*), крокуси (*Crocus*), гадючу цибульку (мускарі) (*Muscari*), цибулі (*Allium*), карликові тюльпани (*Tulipa*) та ін.

Кращими породами для влаштування рокаріїв вважаються такі породи, як: граніт, доломіт, черепашник, сланець, вапняк, кварцит, туф та ін.

Практична частина

Створити проєкт саду каменів на вибір (рокарій, альпінарій, сад сухого ландшафту) з точною фіксацією каменів за допомогою розмірів (рис. 29).

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Сад каменів. Рокарії, альпінарії, сади сухого ландшафту» переглянути та законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=40-7M4873ww>
<https://www.youtube.com/watch?v=KjhYEim2yqQ>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати для саду каменів необхідний куточок обраної ділянки.

Питання для обговорення та контролю

1. Чим відрізняється рокарій від альпінарія?
2. Який асортимент рослин обирається для альпінарія?
3. Розкажіть про принципи укладення каменів в рокарії.
4. Наведіть етапи створення кам'янистої горки.

Рекомендована література

1. Cowley H. The Modern Rock Garden with Chapters on Preparation and Construction : Read Books Limited, 2016. 41 p.
2. Howard Jenkins E. The Rock Garden : Creative Media Partners, LLC, 2016. 190 p.
3. Алексеенко М. В. Ландшафтна архітектура. Курс лекцій. Іллінці: ІДАК, 2016. 62 с.
4. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 2. Ландшафтний дизайн / уклад.: О. Л. Моргун, А. О. Кадурина, Ю. С. Назарчук. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 220 с.

Практичне заняття №15

ПРОЄКТУВАННЯ ВОДОЙМИ

Мета: навчитися створювати проекти різних типів водойм.

Питання для підготовки:

1. Види водних пристроїв в саду.
2. Типи водойм (за конструктивним рішенням).
3. Конструкція водойми на плівковій основі.
4. Принципи влаштування водойм на бетонній основі.
5. Водойми на основі пластикової чаши.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Розробити дизайн водойми.
- Створити дизайн території, оточуючої водойму.

Теоретичні відомості

Водний сад.

Проектування водойм, басейнів, каскадів, водоспадів та ін.

Водойми (рис. 30) принципово бувають 4-х типів:

1. на плівковій основі (гнучких, криволінійних обрисів);
2. с бетонним котлованом (прямолінійних, чітких форм);
3. на основі твердої ємності.
4. з гідроізоляцією рідкою резиною (форма може будь-якою).

При виборі їхнього місця розташування потрібно пам'ятати про деякі правила:

1. Водойм повинен висвітлюватися 5–6 годин на добу, бажано тільки в 1-й або в 2-й половині дня (інакше — бурхливий ріст водоростей)
2. Наявність різних глибин
3. Біля водойму не рекомендується висаджувати рослини із сильно розвитою кореневою системою (руйнування) і із сильно опадаючим листям, пухом.

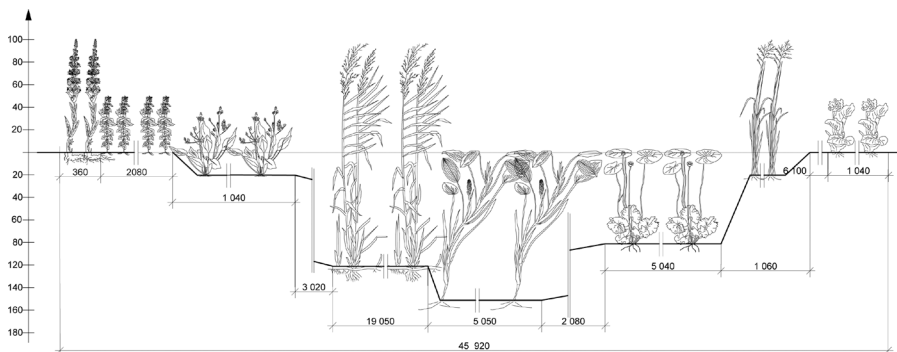

Рис. 30. Конструкція декоративного ставка

Для водойми підійде вибір таких рослин, як:

1. **Прибережні рослини:** види гірчаку (*Polygonum*), культивари гравілату (*Geum*), культивари плакуну (*Lythrum*), іриси (*Iris*), лілійники (*Нemerocallis*), культивари сідачу (*Eupatorium*) та ін.
2. **Болотяні рослини:** айр болотяний (*Acorus calamus*), осоки (*Carex*), понтедерія серцелиста (*Pontederia cordata*), види та сорти рогузу (*Typha*), стрілолист звичайний (*Sagittaria sagittifolia*), сусак зонтичний (*Butomus umbellatus*), частуха подорожникова (*Alisma plantago-aquatica*) і ін.
3. **Рослини-оксигенатори:** кушир занурений (*Ceratophyllum demersum*), елодея канадська (*Elodea canadensis*), види рдеснику (*Potamogeton*).

Чим дрібніше водойм, тим швидше він прогрівається навесні, тим раніше починають розвиватися рослини. Більшість видів благополучно зимують на глибині 40–60 см, а деяким потрібно 90–100 см. У той час як для риб цей показник повинен бути не менше 2 м.

Крім звичайних водойм на території можлива наявність різних водних пристроїв: струмків, каналів, ставків, каскадів, водоспадів, гротів (рис. 31).

Гарними декоративними елементами є містки, що з'єднують різні частини парку і створюють деяку ілюзію гри, руху, трансформації в просторі (рис. 32).

Практична частина

Розробити водойму (фонтан, басейн) з детальним розрізом з зображенням всієї конструктивної схеми споруди (рис. 33).

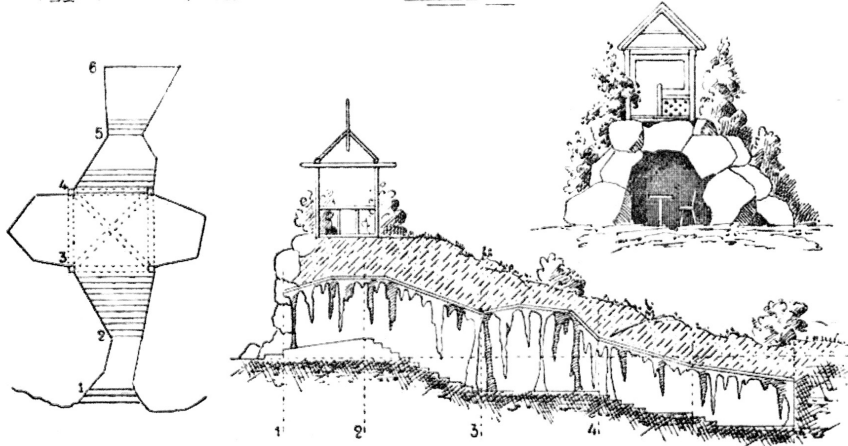
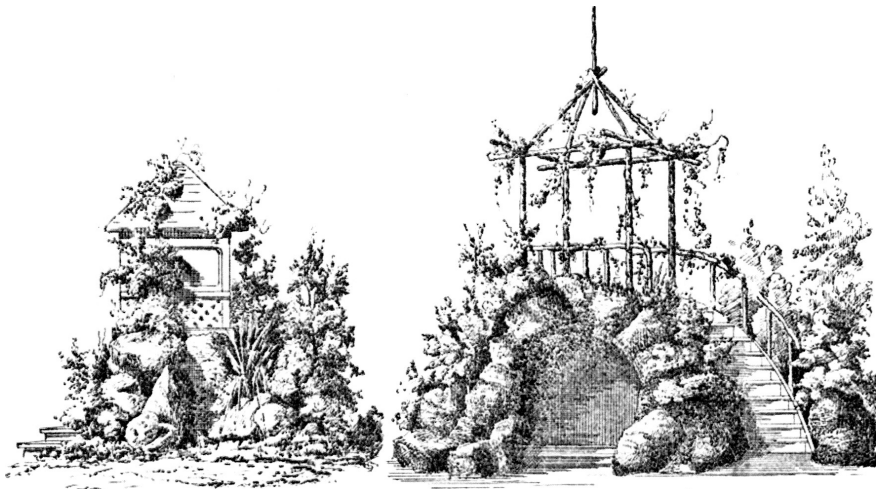

Рис. 31. Гроту

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Водний сад. Проектування водойм, басейнів, каскадів, водоспадів та ін.» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=zLwaCs3-Iug>
<https://www.youtube.com/watch?v=AI1JWXd7RbM>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати для водойми (фонтану) необхідний куточок обраної ділянки.

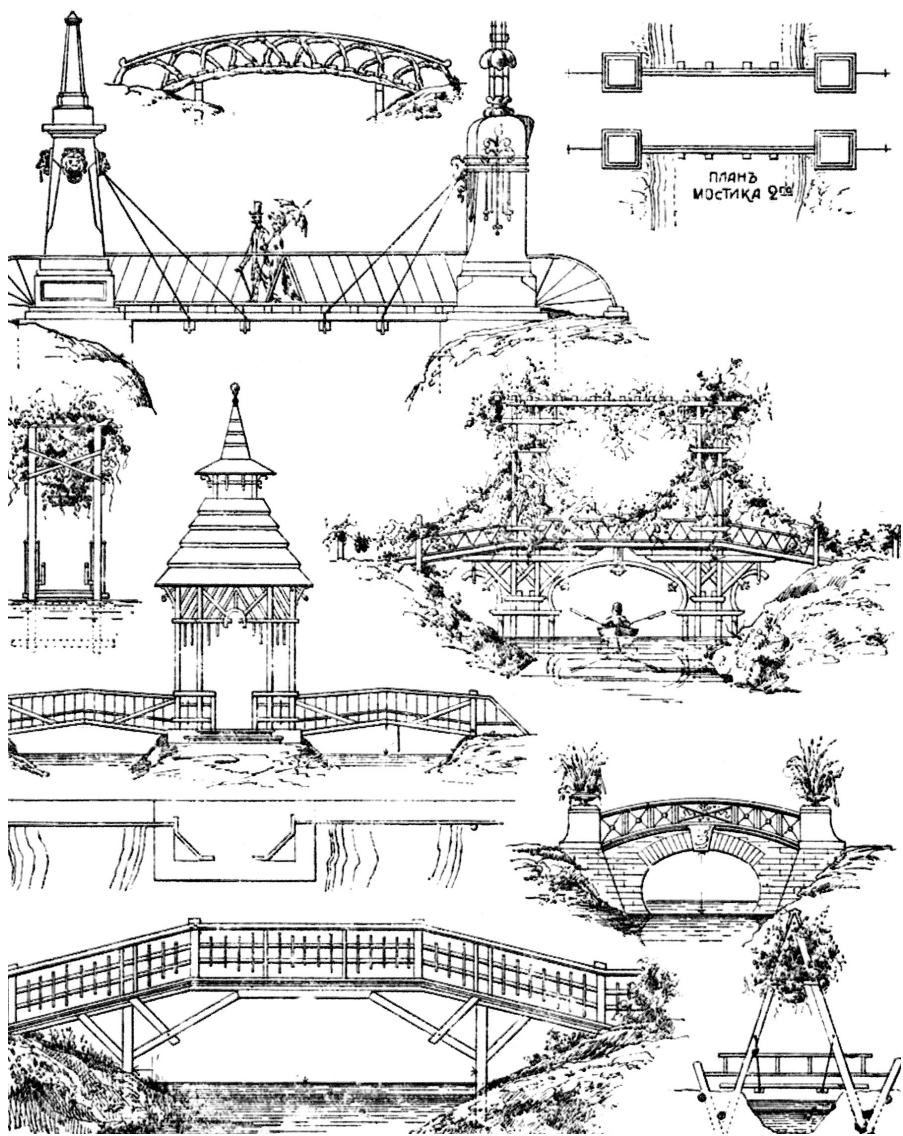
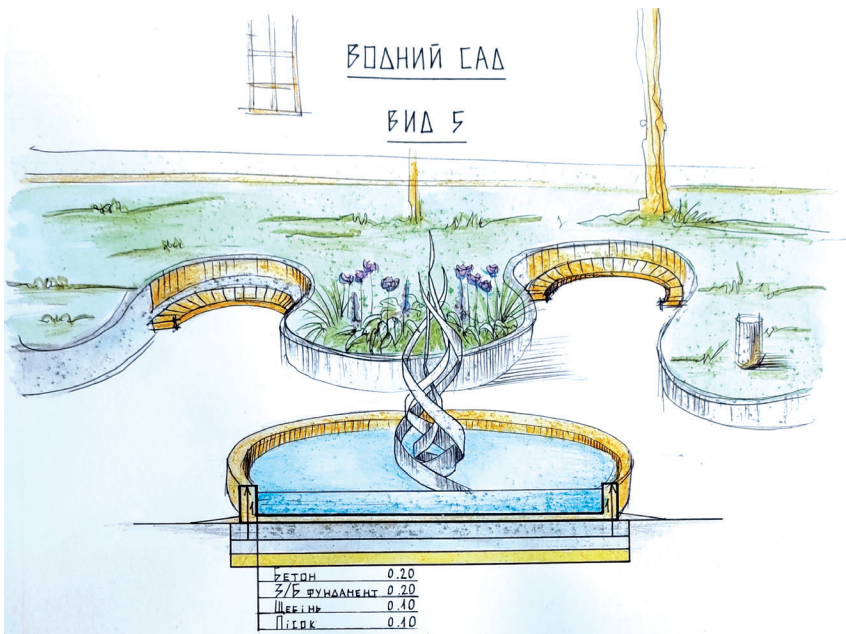
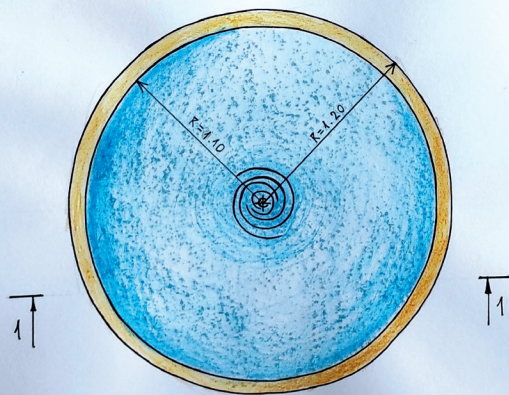

Рис. 32. Містки

ФРАГМЕНТ ГЕНПЛАНУ М 1:25

ЗАРУБІНАВА. З-КУРС СПГ

Рис. 32. Дизайн водного пристрою в саду. Приклад студентської роботи

Питання для обговорення та контролю

1. Які види водних пристроїв в саду ви знаєте?
2. Опишіть типи водойм (за конструктивним рішенням).
3. З чого складається конструкція водойми на плівковій основі?
4. Розкажіть про принципи влаштування водойм на бетонній основі.
5. Як створюються водойми на основі пластикової чаші?

Рекомендована література

1. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища: підручник. Київ : Видавництво Ліра — К, 2020. 480 с.
 2. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів : «Новий Світ — 2000», 2017. 521 с.
-

Практичне заняття №16 ДИЗАЙН САДУ НА ДАХУ

Мета: створити проект саду на даху.

Питання для підготовки:

1. Конструкція холодного даху.
2. Конструктивне рішення теплого даху.
3. Особливості проектування садів на даху.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Запросувати сад на даху.
- Підібрати рослини для саду на даху.
- Створити розстановку обладнання (меблів та ін.) на озеленому даху.

Теоретичні відомості

Сад на даху

Сад на даху має ряд переваг. Він зменшує забруднення повітря. Зелене покрівля володіє теплоізоляційними властивостями: вона знижує нагрів даху в спеку, взимку ж, навпаки — не дає теплу виходити назовні. Зелена покрівля знижує рівень шуму. При облаштуванні зеленого даху зростає експлуатаційна площа будівлі, з'являється можливість обладнати тут прекрасне місце для приємного відпочинку. Такий сад охороняє дах від шкідливого впливу погодних умов — дощу, снігу, спеки, морозу, продовжуючи термін її служби.

Залежно від принципу використання саду озеленення даху буває двох видів: інтенсивним і екстенсивним (рис. 34). При **інтенсивному озелененні** відпочинок в саду відбувається досить активно. Передбачається використання великих рослин, включаючи чагарники і дерева. При оформленні саду можуть застосовуватися маленькі водойми, екзотичні рослини в контейнерах. **Екстенсивний спосіб озеленення** даху не передбачає додаткових зручностей для людини. Пріоритетними є рослини для саду та створення сприятливого середовища для їхнього росту. Якщо посадити багаторічні рослини, які майже не потребують догляду (стрижка, полив), такий дах буде досить довго існувати сам по собі.

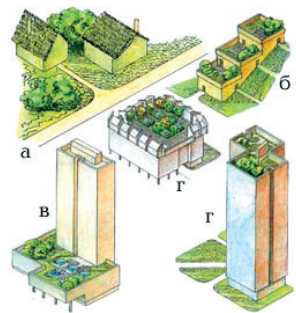

Рис. 34. Інтенсивне та екстенсивне озеленення дахів

Розглянемо послідовно конструктивні особливості влаштування саду на даху (рис. 35):

- **Несуча конструкція** залежить від методів будівництва. Небажано застосування дерева, бажано використання на вибір: залізобетону, газобетону, пемзобетону і т.д.
- **Пароізоляція** захищає від проникнення з нижніх кімнат пару та конденсату. Робиться вона з: пластмасової плівки, фольги та ін.
- **Шар, що знижує паровий тиск** (гофрокартон) — через нього зайвий пар виходить на вулицю.

- **Теплоізоляція** робиться з: пробкових плит, газобетону та ін.
- **Гідроізоляція** існує для захисту від атмосферних опадів. Матеріали: бітумні шари, армовані тканиною, покрита бітумом фольга та ін.
- **Дренажний шар** — необхідний для відведення зайвої води з даху в зливову каналізацію
- **Захисний шар, який попереджує проростання коріння**
- **Ґрунтосуміш.**

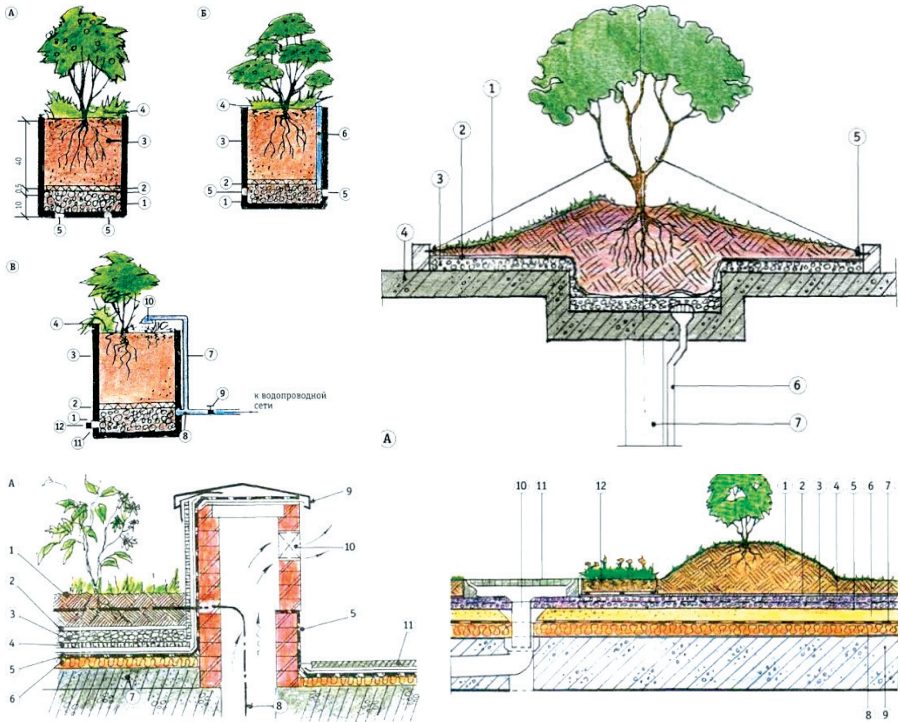

Рис. 35. Конструкція саду на даху

Практична частина

Розробити дизайн саду на даху з детальним розрізом з зображенням всієї конструктивної схеми даху (холодного або теплого) (рис. 36).

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Сад на даху» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=lczgUj4InX0>
<https://www.youtube.com/watch?v=qK1fSZSUJ7o>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати для саду на даху необхідну будівлю на території.

Питання для обговорення та контролю

1. Опишіть конструкцію «теплого даху».
2. Які шари входять до складу «холодного даху»?
3. Якими матеріалами в конструкції саду на даху представлені гідроізоляція та теплоізоляція?
4. Які рослини в нашому регіоні підходять для використання в саду на даху?

Рекомендована література

1. Living Roofs. Urban Gardens Around The World : te Neues Verlag GmbH, 2022. 224 p.
2. Крижановська Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.
3. Крижановська Н. Я. Основи ландшафтного дизайну. Підручник. Київ : «Ліра — К», 2014. 233 с.

Практичне заняття №17

ДИЗАЙН ЗИМОВОГО САДУ

Мета: навчитися створювати проєкт зимового саду.

Питання для підготовки:

1. Типи зимових садів.
2. Конструктивні особливості зимових садів.
3. Обладнання зимового саду.
4. Вибір рослин для зимового саду.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Створити планувальну структуру зимового саду.
- Обладнати інтер'єр зимового саду.
- Підібрати асортимент рослин для зимового саду.

Теоретичні відомості

Зимовий сад

Основними функціями зимового саду є:

1. розширення жилого простору;
2. насолода теплом та сонячним світлом в холоди;
3. кліматичний буфер перед будівлею;
4. вирощування різних рослин весь рік;
5. зв'язок з природою;
6. світловий оазис в домі;
7. продовження літа.

Усі зимові сади можна розділити на наступні **типи** (за призначенням та типом опалювання):

- Буферного типу — нежитлове, неопалюване приміщення (засклена лоджія, балкон);

- Верандного типу — сезонно житловий, слабо застклений, неопалюваний;
- Сезонно житловий — частково опалюваний, слабо озеленений;
- Житловий — постійно жилий, опалюваний, озеленений;
- Оранжерея — нежилий, частково опалюваний, сильно озеленений.

По типу інтеграції зимовий сад може бути:

1. пристроєний до дому;
2. інтегрований в дім (рис. 37).

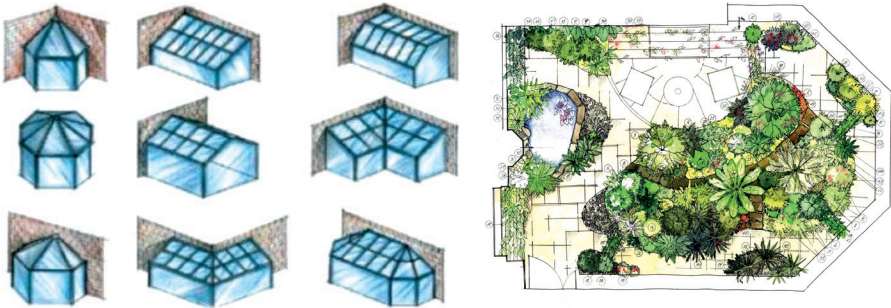

Рис. 37. Зимові сади

Орієнтація по сторонах світу в зимових садах повинна бути на: ЮВ, ЮЗ, В. Систему опалення слід розробити таким чином, щоб підтримувати температуру 20–22 градуси вище нуля для тропічних рослин та 15–17 градусів вище нуля для субтропічних рослин. Вологість повітря повинна становити 75–80%, та добре циркулювати повітря (вентиляція).

При створенні конструкції зимового саду слід урахувувати: масу скління, снігове та вітрове навантаження. Популярними рослинами в зимових садах є діжкові та тропічні рослини.

Практична частина

Запроектувати дизайн зимового саду біля обраного архітектурного об'єкта або всередині нього (рис. 38).

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Зимовий сад» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:
 - <https://www.youtube.com/watch?v=t0aneQeiaLQ>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=mY13Slnc4uQ>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати необхідну будівлю, до якої буде прибудовано зимовий сад.

Питання для обговорення та контролю

1. Які типи зимових садів ви знаєте?
2. Опишіть конструктивні особливості зимового саду.
3. Які рослини доречно використовувати при озелененні зимового саду?
4. Які функціональні зони та елементи обладнання можуть бути використані при проектуванні зимового саду?

Рекомендована література

1. Вотінов М. А. Ландшафтна архітектура : конспект лекцій для студентів 2 курсу денної форми навчання освітнього рівня «бакалавр» із спеціальності 191 — Архітектура та містобудування освітньої програми Архітектура. Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-е вид., зі змінами. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 73 с.
2. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів : «Новий Світ — 2000», 2017. 521 с.

Практичне заняття №18

ПРОЄКТУВАННЯ ДИТЯЧОГО МАЙДАНЧИКА

Мета: розробити дизайн та озеленення дитячого майданчику.

Питання для підготовки:

1. Типологія дитячих майданчиків.
2. Зонування дитячого майданчику.
3. Небезпечні рослини для дитячого майданчику.
4. Техніка безпеки на дитячому майданчику.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Продумати образ дитячого майданчика.
- Зробити функціональне зонування майданчика.
- Придумати (підібрати) дизайн обладнання дитячого майданчика.
- Підібрати асортимент рослин.

Теоретичні відомості

Дитячі майданчики в садах та парках

При проєктуванні дитячої ігрової площадки потрібно пам'ятати про деякі принципи розміщення:

1. Потрібно передбачити «зони безпеки», щоб діти не заважали один одному, забезпечити інсоляцію та вітрозахист.
2. Площадку потрібно розміщати вдалині від вікон внаслідок шуму.
3. Повинна бути ізоляція майданчику від проїздів (відстань не менш 6 м).
4. Мінімальна площа на 1 дитину: малята (5–7 м²), дошкільнята (7–10 м²), молодші школяри (10–12 м²).

По компоновальній структурі площадки можуть являти собою (рис. 39):

- Єдиний комплекс, об'єднаний певною тематичною спрямованістю (місто — міцність, судно, космічний корабель, острів).

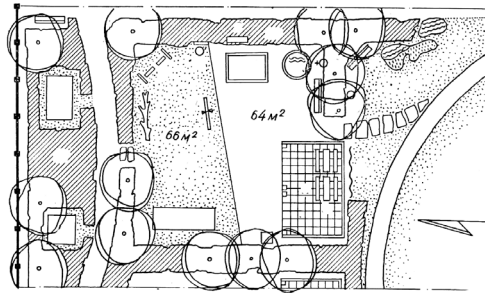
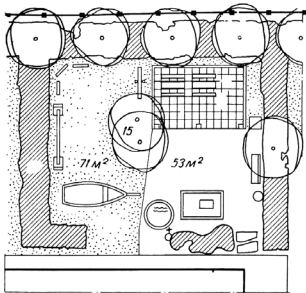
- Розташування різних ігрових елементів навколо центрального багатофункціонального елемента — створення єдиної композиції шляхом супідрядності головного і другорядного по кольорах, масштабу, насиченості деталями.
- Підбір і проектування різних ігрових елементів з обліком єдиного стилістичного рішення, вираженого в підборі колірної гами, матеріалів і т.д.
- Модульна система компоновання. Лабіринти.

Єдиний ігровий комплекс

Модульна система. Лабіринти на дитячому майданчику

Підбір і проектування різних ігрових елементів

Рис. 39. Дитячі ігрові майданчики

Потрібно пам'ятати про техніку безпеки: не повинно бути елементів з кутами від 0 до 50 градусів, де могла б застрягти одяг. Щілини і отвори повинні бути менше 8 мм або більше 25 мм, щоб не застрягли руки і пальці (рис. 40). Крім цього існують певні обмеження по висоті падіння на різні матеріали. Небезпеку для дітей на площадці можуть представляти: відкриті дренажні канали, гострі камені альпійської гірки, круті схили яру, вода (глибока водойма), отруйні і колючі рослини. Не можна висаджувати на дитячому майданчику та поблизу наступні рослини:

- обліпиху (*Hippophae rhamnoides*), айву японську (*Chaenomeles japonica*), барбариси (*Berberis*), троянди (*Rosa*), агрус (*Ribes uva-crispa*) (колючі);
- нарциси (*Narcissus*), гіацинти (*Hyacinthus*) (отруйні квітки);
- види ялівців (*Juniperus*), вовче лико (*Daphne mezereum*), жимолость каприфоль (*Lonicera caprifolium*), конвалію (*Convallaria majalis*), рицину (*Ricinus communis*), бобівник (*Laburnum anagyroides*) (отруйні шишкоягоди, ягоди, стручки).

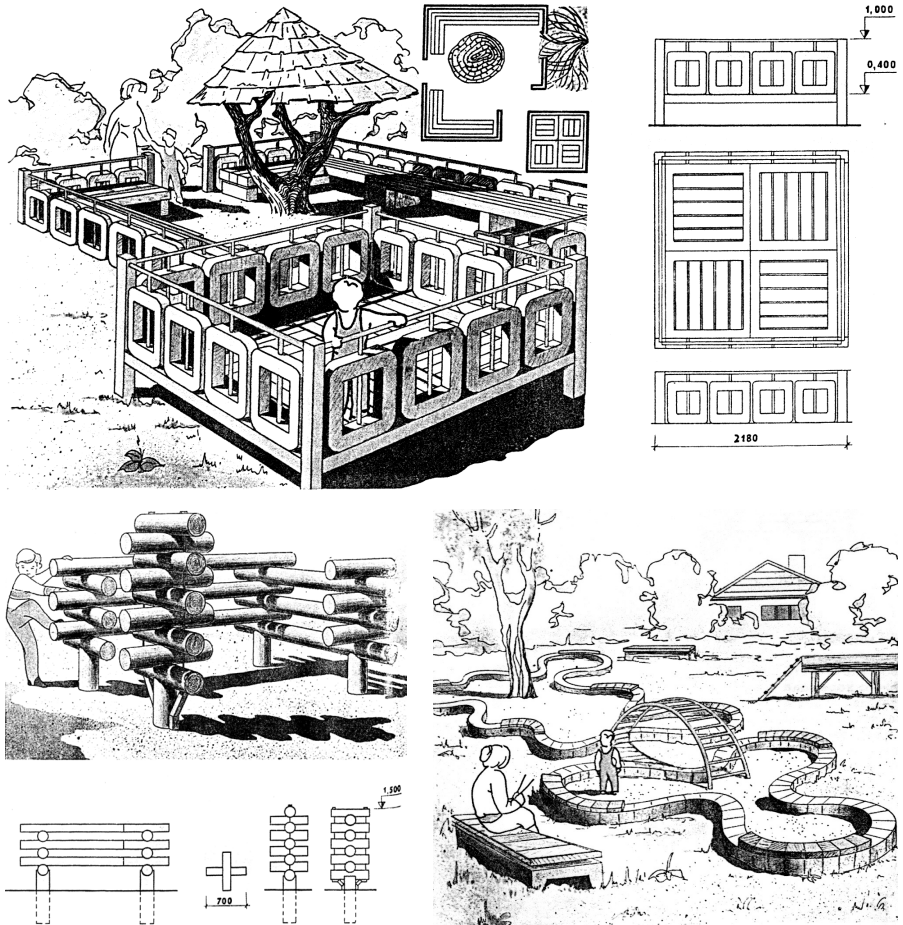
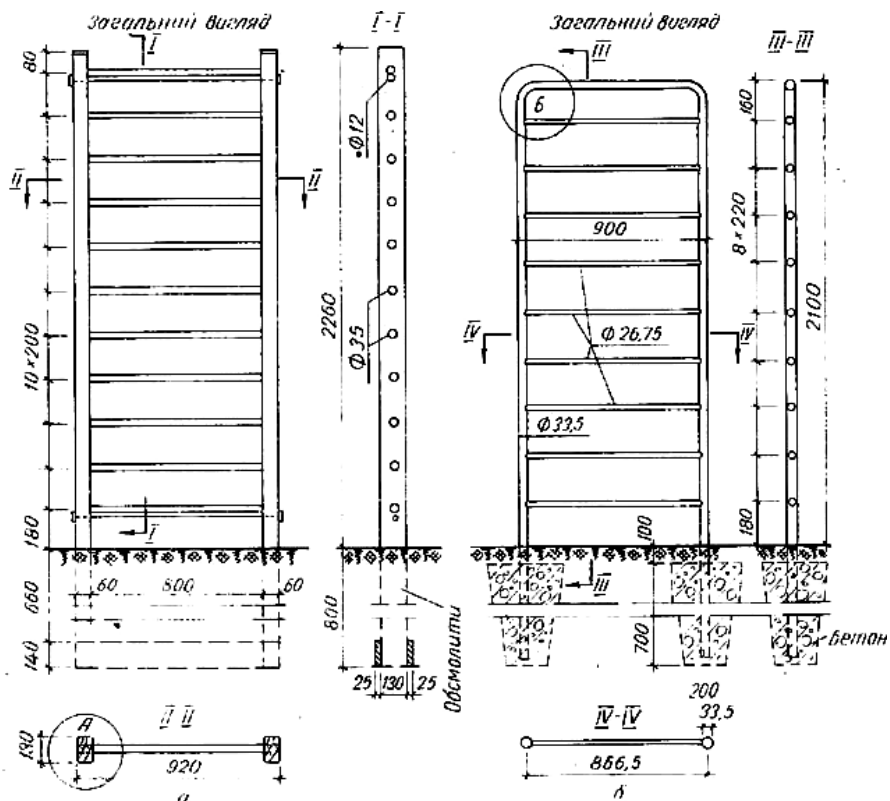

Рис. 40. Безпека на дитячому майданчику

Схеми установки секцій ліан

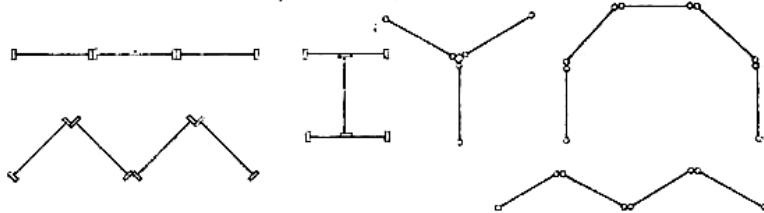

Рис. 42. Елементи для лазіння. Ліани

Практична частина

Створити проєкт дитячого майданчика на обраній ділянці, враховуючи особливості дитячого сприйняття кольорів та форм і з урахуванням всіх правил техніки безпеки. У разі необхідності запроєктувати його разом зі спортивним майданчиком.

Завдання для самостійної роботи

1. За темою «Дитячі ігрові майданчики в садах та парках» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=85u4RKwY1Hw>
<https://www.youtube.com/watch?v=-NBXgH2q3ek>

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

2. Обрати для дитячого майданчика необхідний куточок проєктованої ділянки.

Питання для обговорення та контролю

1. Надайте класифікацію дитячих ігрових майданчиків.
2. Які зони повинні бути на дитячому майданчику?
3. Які елементи обладнання зазвичай використовуються при проєктуванні дитячих ігрових майданчиків?
4. Які рослини рекомендується використовувати на дитячих майданчиках?
5. Назвіть рослини, небезпечні для дітей.

Рекомендована література

1. Вотінов М. А. Ландшафтна архітектура : конспект лекцій для студентів 2 курсу денної форми навчання освітнього рівня «бакалавр» із спеціальності 191 — Архітектура та містобудування освітньої програми Архітектура. Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-е вид., зі змінами. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 73 с.
2. Крижановська Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.

Практичне заняття №19

ПРОЄКТУВАННЯ СПОРТИВНОГО МАЙДАНЧИКА

Мета: навчитися проектувати спортивні майданчики.

Питання для підготовки:

1. Види спортивних майданчиків.
2. Футбольні майданчики.
3. Баскетбольні та волейбольні майданчики.
4. Майданчики для міні-гольфа.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Запроектувати спортивний майданчик.
- Вписати його в загальну ландшафтну структуру місцевості.

Теоретичні відомості

Спортивні майданчики в садах та парках

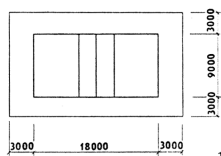
При проектуванні спортивних площадок потрібно пам'ятати про рух сонця і розміщати відповідно до орієнтації (північ — південь), щоб сонце не світило в очі при грі. Для кожного **спортивного майданчика** існують свої розміри і розмітка, однак на невеликих ділянках, можливо, їхнє зменшення, зі збереженням основних пропорцій (рис. 43).

Практична частина

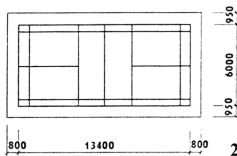
Розробити проект спортивного майданчика, враховуючи орієнтацію по сторонах світу та всі необхідні ергономічні характеристики, можливо сумісно з дитячим ігровим майданчиком (рис. 44).

Завдання для самостійної роботи

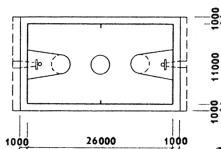
1. За темою «Спортивні майданчики в садах та парках» переглянути рекомендовані відео. Законспектувати відеоматеріал:
<https://www.youtube.com/watch?v=qMSEq0MAD4Q>

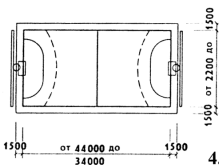
1.

2.

3.

4.

1. Волейбольний

2. Для гри в бадмінтон

3. Баскетбольний

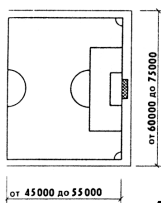
4. Для гри в ручний м'яч

5. Футбольне поле
з одними воротами

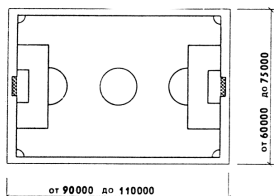
6. Звичайне футбольне
поле

7. Мінімальний
майданчик для гри
в хокей

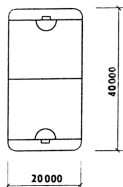
8. Майданчик для гри
в хокей

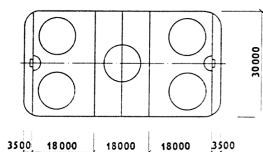
5.

6.

7.

8.

Рис. 43. Види спортивних майданчиків

Правила оформлення конспекту: в вільній формі в зошиті, поруч з лекціями за наданими темами.

- Обрати для спортивного майданчика необхідний куточок обраної ділянки з урахуванням орієнтації за сторонами світу.

Рис. 44. Спортивний та ігровий майданчики.
Приклад студентської роботи

Питання для обговорення та контролю

1. Які види спортивних майданчиків ви знаєте?
2. Яку орієнтацію по сторонах світу повинен мати спортивний майданчик і чому?
3. Як проводиться розмітка спортивних майданчиків?
4. Розкажіть про обладнання території біля спортивного майданчика.

Рекомендована література

1. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища: підручник. Київ : Видавництво Ліра — К, 2020. 480 с.
2. Крижановська Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.

Практичне заняття №20

ПРОЄКТУВАННЯ ЗОНИ ВІДПОЧИНКУ З РОЗРОБКОЮ ДИЗАЙНУ ЕЛЕМЕНТІВ САДУ

Мета: навчитися розробляти проект обладнання садово-паркового об'єкту.

Питання для підготовки:

1. Арки та берсо.
2. Павільйони, альтанки та бельведери.
3. Лави та гойдалки в саду.

Матеріал та обладнання: навчально-методичне забезпечення (конспект лекцій, методичні рекомендації), робоча програма навчальної дисципліни, силабус, мультимедійний супровід матеріалів лекцій та практичних занять. Художньо-канцелярські матеріали (лист ватману А-3, механічний олівець, гумка, лінійки, кутники, циркуль, лекала, лінери, маркери, акварельні фарби, акварельні пензлі, стаканчик для води, палітра).

Завдання:

- Розробити план обладнання садово-паркового об'єкта.
- Запроектувати місця в саду, звідки будуть відкриватися прекрасні краєвиди (альтанки, гойдалки, павільйони та ін.).

Теоретичні відомості

Зони відпочинку.

Дизайн малих форм, альтанок, пергол, трельяжів та інших типів обладнання саду

Отже, у питанні предметного наповнення міського середовища спочатку розглянемо об'єкти, до яких застосовується архітектурно-дизайнерський підхід. Це ті елементи, які проектує сам дизайнер і органічно вписує в просторове середовище: альтанки, гроти, перголи, декоративні екрани, лави, ліхтарі, водойми, скульптура та ін. Насамперед студент повинен знати їхні конструктивні особливості й розмірні характеристики, які послужать відправною крапкою для його творчості.

Дуже часто студенти плутають такі поняття, як: павільйон, альтанка і бельведер (рис. 45, 46, 47). У чому ж їхня відмінність?

Павільйони, з відкритими сторонами, з дахом або без, забезпечують лише обмежений ступінь захисту (рис. 45). **Альтанка** — паркове спорудження для відпочинку під час прогулянки, укриття від дощу, сонця (рис. 46). Це невеликі,

повністю закриті, засклені садові будівлі із дверима. **Бельведером** можна вважати альтанку або павільйон у парку, розташований на піднесенні, звідки відкриваються мальовничі види (рис. 47).

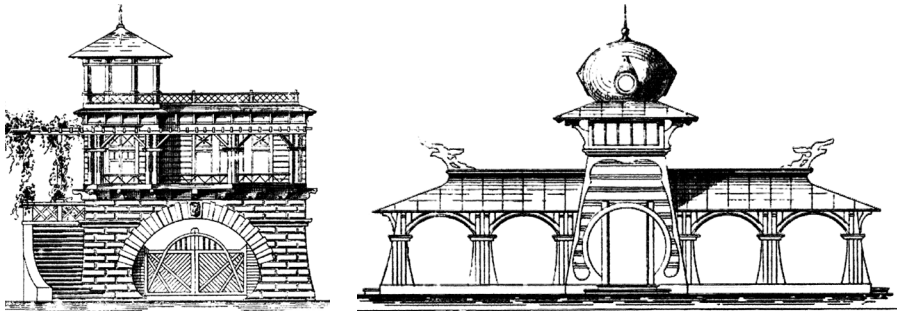

Рис. 45. Павільйони

Рис. 46. Садові альтанки

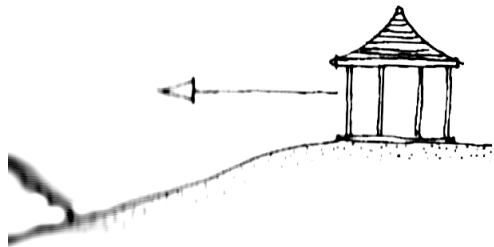

Рис. 47. Бельведер

Так само обстоять справи з аналізом таких декоративно-конструктивних елементів, як: арка (аркада), пергола, трельяж, берсо. Всі вони призначені для поділів саду (парку) на певні зони, оформлення входу на територію, створення затишних затінених куточків у саду й оформляються, як правило, рослинами що в'ються.

Арки, що представляють собою тип перекриття між колонами, бувають найрізноманітніших форм і обрисів, залежно від стилю саду (рис. 48).

Це можуть бути: напівкругла, сегментна, підковоподібна, стрільчаста, трьохцентрова, флорентійська, кілевидна, плоска, п'ятилисна та інші форми. При цьому відіграє роль матеріал (метал, дерево, цегла), масивність опор і ступінь озеленення. Уміло сполучаючи ці характеристики, арки можна перетворити в гідну прикрасу саду.

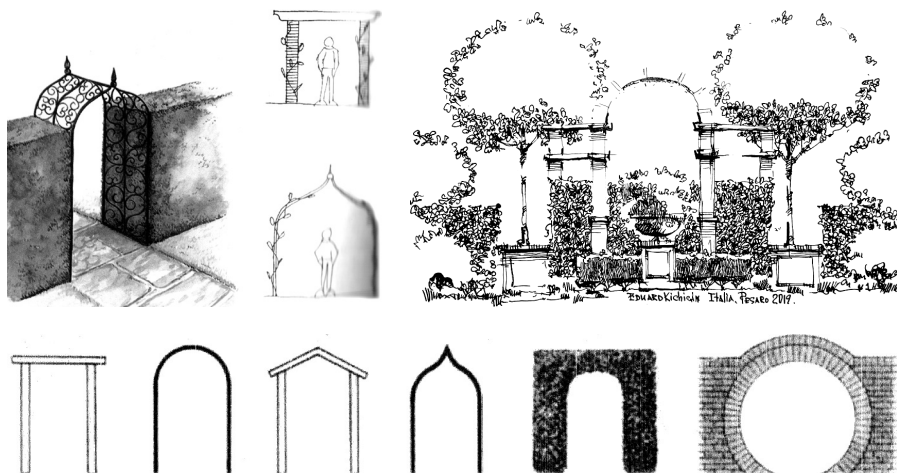

Рис. 48. Арки

Перголи являють собою вертикальну конструкцію, що складається з ряду опор, з'єднаних поперек дерев'яним решетуванням або балками (рис. 49). Це класична схема стояково-балкової системи, із двома або однією поздовжніми й рядом поперечних балок. Основними функціями пергол є: забезпечення пішогодного проходу між різними частинами саду, їхнього візуального об'єднання, додавання «висоти саду» (якщо немає можливості посадити дерево), опора для кучерявих рослин. Форми пергол різноманітні.

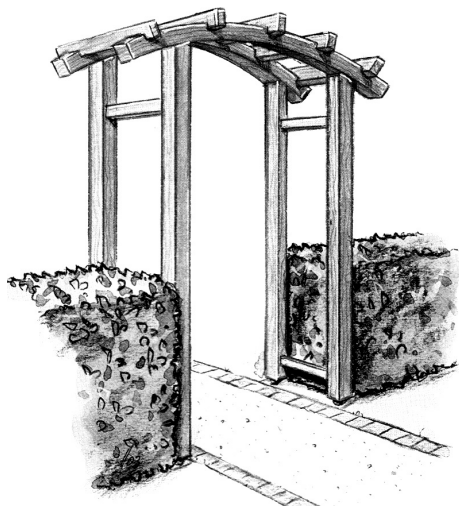

Рис. 49. Перголи

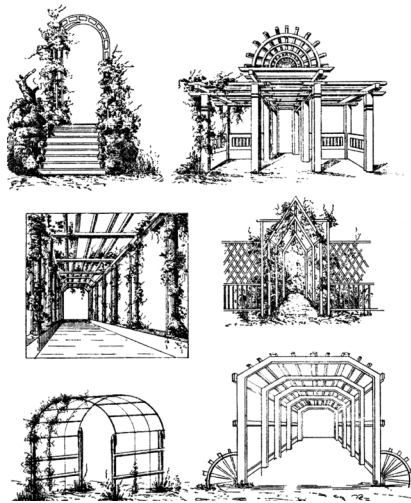

Рис. 50. Берсо

При цьому вони можуть бути створені, як: галерея, тунель, навіс, зелена кімната або «жива стіна» із проходом у ній у вигляді арки.

Берсо є частковим випадком перголи і являє собою криту галерею уздовж паркової алеї, по краях партеру, що складається з каркаса і прикріплених рослин — ліан (рис. 50).

Трельяжі являють собою вертикальну площинну опору для кучерявих рослин і виконуються у вигляді ажурного решетування з дерева, металу, пластику (рис. 51). Установлюються вони звичайно в садах, на вулицях уздовж містків, сходів. Однак із приводу назв цих споруджень у літературі існує деяка плутанина. У деяких книгах вони називаються також **декоративними екранами** або **шпалерами**. Більше того, у літературі XIX в. за назвою «трельяж» проходить спорудження, більше схоже на те, що ми називаємо сьогодні перголюю.

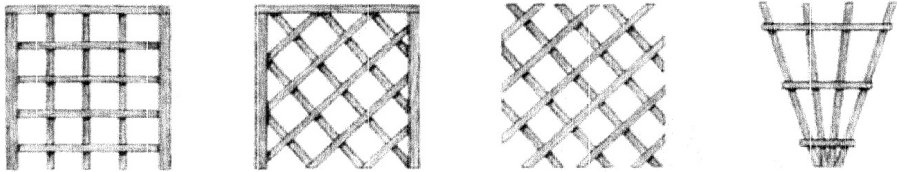

Рис. 51. Трельяжі

Крім пристінних опор (шпалер) існують так звані, окремо стоячі **опори**, представлені в найрізноманітніших конфігураціях (рис. 52). Вони потрібні для того, щоб не ставити поруч із кожною рослиною ціпок, до якого його варто підв'язати, а естетично обіграти цей необхідний у садівництві прийом.

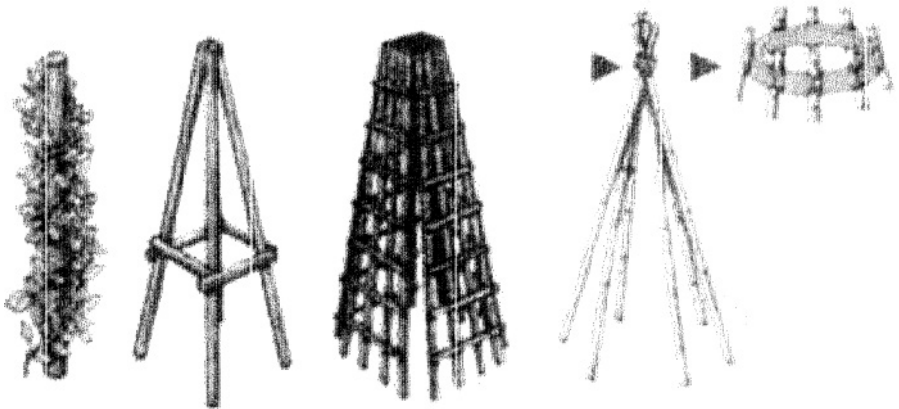
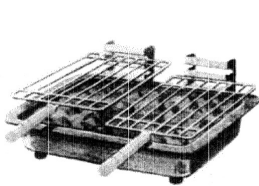

Рис. 52. Опори, що розташовуються окремо

Для пергол, трельяжів, арок та інших опор часто використовують дикий виноград п'ятилисточковий (*Parthenocissus quinquefolia*), різні види витких жимолостей (*Lonicera*), культивари ломинісу (*Clematis*), плющ звичайний (*Hedera helix*), різні сорти плетистих роз (*Rosa*) та інші.

Елемент, що не стосується благоустрою території перед суспільними будинками, але обов'язково є присутнім на присадибних ділянках — **барбекю** (рис. 53). При його розміщенні потрібно пам'ятати про деякі правила:

- розміщати його потрібно не у південній стіни (пекуче готувати) і так, щоб вітри не гнали дим назад;
- щоб дим не поширювався на сусідні ділянки бажано поруч створити зелену огорожу;
- потрібно обмежити зону пожежної безпеки (1–2 метра) і не висаджувати поблизу легко займисті рослини (сосни, туї, ялівці), не розміщати над барбекю дерев'яні конструкції (перголу).

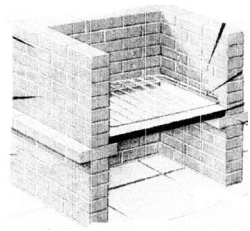
Хібачі

Барбекю жаровня

Барбекю – казан

Стационарне барбекю із цегли

Рис. 53. Різновиду барбекю

Ну і звичайно, найбільш комфортним устаткуванням для облаштування території саду, парку, ділянки перед суспільними будинками, є предмети, з якими людина контактує безпосередньо — лави, гойдалка та інші садові меблі (рис. 54).

Лави можуть бути самих різних конфігурацій і розташовуватися як автономно, так і з навісом, обрамляючи дерево, скульптуру, водойм, будучи продовженням підпирних стінок, об'єднані з клумбами (рис. 55).

Практична частина

Створити проєкт альтанки або інших елементів обладнання саду в трьох проєкціях та перспективним зображенням (рис. 55).

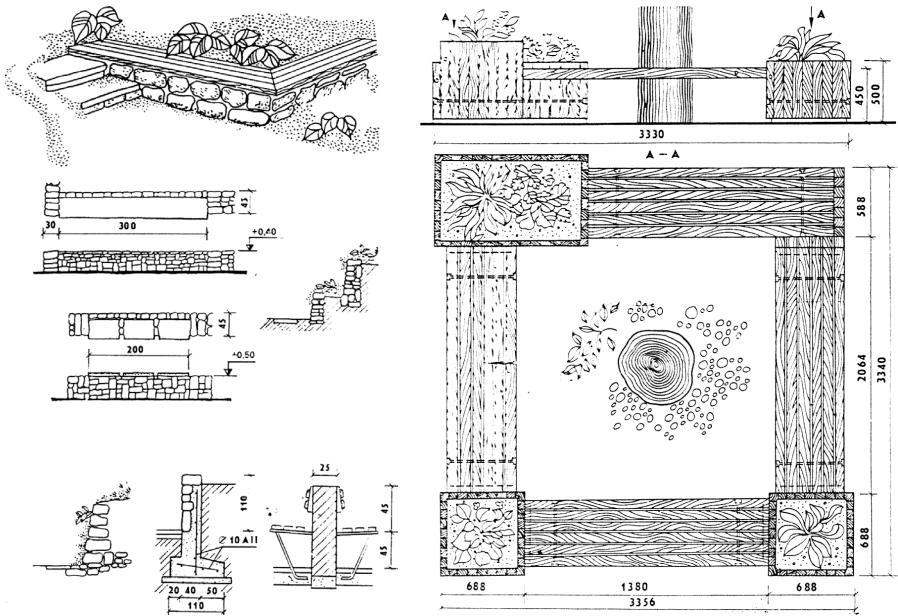

Рис. 55. Лави об'єднані з клумбами

Питання для обговорення та контролю

1. Чим берсо 18 ст. відрізняється від сучасних берсо?
2. Що таке бельведер?
3. Чим павільйони відрізняються від альтанок?
4. В яких місцях саду слід розташовувати лави та гойдалки?

Рекомендована література

1. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів : «Новий Світ — 2000», 2017. 521 с.
2. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 1. Теорія та історія архітектури: 2-е вид., доп. і перероб. / уклад.: А. О. Кадуріна, О. Л. Моргун. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 136 с.
3. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 2. Ландшафтний дизайн / уклад.: О. Л. Моргун, А. О. Кадуріна, Ю. С. Назарчук. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 220 с.

ОБСЯГ АЛЬБОМУ РОБІТ

Тематика

1. Топіарне мистецтво в садах та парках.
2. Створення різних типів квітників. Елементи квіткового оформлення саду.
3. Нічний сад. Види освітлення саду.
4. Сад каменів. Рокарії, сади сухого ландшафту.
5. Водний сад. Проектування водойм, басейнів, каскадів, водоспадів та ін.
6. Сад на даху.
7. Зимовий сад.
8. Дитячі майданчики в садах та парках.
9. Спортивні майданчики в садах та парках.
10. Зони відпочинку. Дизайн малих форм, альтанок, пергол, трельяжів та інших типів обладнання саду.

Склад проекту

По кожному з 10-ти завдань потрібно виконати наступні графічні зображення:

- Фрагмент генплану М 1:50 (М 1:100).
- Розрізи, розгортки М 1:50 (М 1:100).
- Вісти (перспективне зображення).

Виконується на аркушах ватману формату А-3, які потім брошуруються в альбом. На них відображається перерахований вище склад проекту по кожній із з 10-ти тематик. Методи графічної подачі можуть бути різними, з використанням комп'ютерної, ручної графіки, темпер, гуаші, відмивання аквареллю, маркерів та ін.

Програма–завдання

По кожній із представлених тематик студенти повинні виконати ряд робіт по дизайну елементів садів та парків. Вони містять у собі: генеральний план, розгортки, розрізи та перспективні зображення. Повинна бути вивірена композиційна структура ділянки в цілому, створена її колористична і формотворна єдність, витримана стилістика. До всіх елементів, малих форм, що наповнюють проектоване середовище, повинен бути пред'явлений дизайнерський підхід, що включає, функціональну, конструктивну і естетичну складові.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Алексеєнко М. В. Ландшафтна архітектура. Курс лекцій. Іллінці: ІДАК, 2016. 62 с.
2. Власенко А. С., Попович С. Ю. Заповідні дендрозооекзоти Степу України: монографія. Київ : «ЦП “Компринт”», 2016. 129 с.
3. Вотінов М. А. Ландшафтна архітектура : конспект лекцій для студентів 2 курсу денної форми навчання освітнього рівня «бакалавр» із спеціальності 191 — Архітектура та містобудування освітньої програми Архітектура. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. 2-е вид., зі змінами. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 73 с.
4. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 1. Теорія та історія архітектури: 2-е вид., доп. і перероб. / уклад.: А. О. Кадуріна, О. Л. Моргун. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 136 с.
5. Ілюстрований словник-довідник архітектурно-мистецьких і садово-паркових термінів. Т. 2. Ландшафтний дизайн / уклад.: О. Л. Моргун, А. О. Кадуріна, Ю. С. Назарчук. Одеса: Видавець С. Л. Назарчук, 2025. 220 с.
6. Кадуріна А.О., Назарчук Ю.С. Ландшафтне проектування та дизайн: методичні вказівки для студентів 3-го курсу спеціальності 206 «Садово-паркове господарство». Частина 1. Одеса: Видавець С.Л. Назарчук, 2021. 28 с.
7. Крижановська Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.
8. Кучерявий В. П. Ландшафтна архітектура: підручник. Львів : «Новий Світ — 2000», 2017. 521 с.
9. Шляхта Я. М. Топіарне мистецтво та живоплоти : [навч. посіб.]. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. 119 с.

Допоміжна

1. Amoroso N., Holland M. Representing Landscapes One Hundred Years of Visual Communication. New York. Routledge. 2022. 232 p.
2. Сьомка С. В. Основи дизайну архітектурного середовища: підручник. Київ : Видавництво Ліра — К, 2020. 480 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова. — Режим доступу: <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Бібліотечно-інформаційний ресурс (книжковий фонд, періодика, фонди на електронних носіях тощо) Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Навчальне видання

ЛАНДШАФТНЕ ПРОЄКТУВАННЯ ТА ДИЗАЙН
Частина 2

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних та самостійних робіт для здобувачів спеціальності
«Садово-паркове господарство» першого (бакалаврського) рівня

Укладачі:

Кадуріна Антоніна Олегівна
Назарчук Юлія Сергіївна

Оригінал макет виготовлено в авторській редакції
Шрифт Times New Roman

Підписано до друку 28.05.2026. Формат 60x90/16
Обсяг 3,25 ум. друк. арк. Наклад 100 пр.
Зам. №26026

Видавець і виготовлювач С. Л. Назарчук
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7024 від 23.12.2019
65009, Одеса, Фонтанська дорога, 10
Тел.: +38 050 905 23 77
E-mail: selen_odessa@ukr.net